

Inventaris van de verzameling

H.J.A.M. Schaepman

(1843-1983)

door R.A.M. Lummen en J.A.M. van Well

Katholiek Documentatie Centrum

Nijmegen - 1985 / 1996

Ten geleide

Het archief berust op het Katholiek Documentatie Centrum (KDC) te Nijmegen en kent een omvang van 2,75 strekkende meter.

De jaartallen op de titelpagina hebben betrekking op het oudste en jongste stuk.

Deze inventaris kwam tot stand met behulp van het geïntegreerd informatie-systeem RAPIDE KDC.

De inventaris kwam in 1985 tot stand. In juli 1996 werden aanvullingen toegevoegd.

Archiefbeschrijvingen: Richard Lumen (inv.), Jan van Well (inv.) en Robert Spanings (aanv.).

RAPIDE-werkzaamheden: Richard Lumen (inv.) en Robert Spanings (aanv.).

Nijmegen, juli 1996

Inhoudsopgave

Inleiding

Korte levensschets van mgr.dr. H.J.A.M. Schaepman

Geschiedenis van de totstandkoming van de verzameling

Verantwoording van de inventarisatie

Inventaris

1 *Stukken opgemaakt en ontvangen of van aantekeningen voorzien door Schaepman*

1.1 Brieven

1.1.1 Correspondentie

1.1.2 Ingekomen brieven

1.1.3 Uitgegane brieven

1.2 Verhandelingen

1.2.1 Artikelen

1.2.2 Redevoeringen

1.2.3 Andere verhandelingen

1.3 Aantekeningen

1.4 Gedichten

1.5 Liederen

1.6 Toneelscripts

1.7 Andere stukken

1.7.1 Stukken betreffende zijn jeugd

1.7.2 Stukken betreffende zijn zilveren priesterfeest

1.7.3 Stukken van representatieve aard

2 *Stukken opgemaakt en ontvangen door derden over of in verband met Schaepman*

2.1 Brieven

2.2 Verhandelingen

2.2.1 Artikelen

- 2.2.2 Redevoeringen
- 2.2.3 Andere verhandelingen
- 2.3 *Aantekeningen*
- 2.4 *Gedichten*
- 2.5 *Collegedictaten*
- 2.6 *Andere stukken*
- 2.6.1 Stukken betreffende de voorbereiding voor het boek *Dr. Schaepman*
door Jules Persyn
- 2.6.2 Stukken in verband met zijn dood, herdenkingen en
tentoonstellingen
-
- 3 Voorwerpen uit het bezit van en in verband met Schaepman**

Inleiding

Korte levensschets van mgr.dr. H.J.A.M. Schaepman

Herman Joseph Aloysius Maria Schaepman werd geboren op 2 maart 1844 op de Eeshof te Tubbergen. Zijn vader, T.E.J. Schaepman, was in die tijd burgemeester van Tubbergen, en gehuwd met J.F. van Chapelle, een vrome en belezen vrouw.

Eind 1857 ging Schaepman naar het gymnasium te Oldenzaal waar hij maar één jaar studeerde. Omdat hij aan zijn priesterroeping gehoor wilde geven ging hij studeren aan het klein-seminarie te Kuilenburg. Wilskracht en doorzettingsvermogen waren kenmerkend voor zijn studentenperiode.

Schaepman begon al op jeugdige leeftijd zijn dichtertalent te ontplooien en schreef in die tijd zijn eerste grote dichtwerk "De Paus". Hiermee werd hij in één keer bekend. Gedurende zijn verdere leven zou hij nog veel dichtwerken publiceren, en zelfs een eredoctoraat in de letteren krijgen van de Leuvense Universiteit. Veel van zijn werk publiceerde hij in *De Tijd* en *Het Centrum*, de belangrijkste katholieke kranten in die tijd.

Na zijn studie te Rijsenburg werd hij op 15 augustus 1867 tot priester gewijd, waarna hij in Rome ging studeren. Daar behaalde hij de doctorstitels in de theologie en de wijsbegeerte. Vervolgens gaf hij lessen in kerkgeschiedenis aan het groot-seminarie Rijsenburg.

Schaepman begon zich inmiddels in de politiek te verdiepen en trad in 1880 toe tot de Tweede Kamer. Echter niet zonder moeilijkheden, omdat in die tijd een geestelijke geen lid mocht worden. Hij maakte in de kamer veel indruk door zijn grootse redevoeringen. Schaepmans doel was om alle katholieken in Nederland tot één politieke macht te bundelen. In 1883 verscheen zijn "Eene katholieke partij, proeve van een program", waarin hij zijn opvattingen en ideeën omtrent dat doel uiteenzette. Schaepman ontmoette erg veel kritiek op zijn vooruitstrevende ideeën. Het duurde dan ook tot 1896 voordat de katholieke kamerleden zich op basis van "zijn" programma tot een fractie verenigden. Hiermee was Schaepmans politieke doel verwezenlijkt, en kan hij aldus als de grondlegger beschouwd worden van de Roomsche Katholieke Staatspartij (RKSP), de latere Katholieke Volkspartij (KVP).

Schaepmans ideeën vonden vaak veel tegenstand. Hij was een voorstander van de Leerplichtwet, en W.J.M. Kolkman was het enige katholieke kamerlid dat met hem vóór deze wet stemde. Ook veel tegenstand ontmoette hij bij de invoering van het Algemeen Kiesrecht en bij de Wet op de Afschaffing van de Plaatsvervangende Dienstplicht. Schaepman achtte de sociale gedachte een van de steunpunten van de katholieke partij. Hij ijverde onder andere voor de invoering van de sociale wetgeving.

Veel contact had hij met (politieke) tijdgenoten als Kuyper en Ariëns, alhoewel hij - zeker met Ariëns - dikwijls met hen van mening verschilde.

Schaepman kreeg diverse onderscheidingen. Hij was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Officier van het Legioen van Eer. In 1901 werd hij geheim kamerheer van de paus en in 1902 benoemd tot Protonotarius Apostolicus.

Zijn laatste levensjaar was hij erg verzwakt. Hij leed aan verschillende kwalen. Hij stierf tenslotte op 21 januari 1903 te Rome in het Moederhuis der Soeurs Missionnaires Franciscaines de Mari. Twee van zijn leerlingen, W.F.M. Blom en J.H.E.J. Hoogveld, drukten hem de ogen toe. Schaepman werd begraven te Rome, op het kerkhof San Lorenzo, buiten de muren.

Geschiedenis van de totstandkoming van de verzameling

Door de Universiteitsbibliotheek van de Katholieke Universiteit Nijmegen werd in 1969 aan het zojuist opgerichte Katholiek Documentatie Centrum (KDC) de verzameling H.J.A.M. Schaepman overgedragen. Bij testament had Schaepman laten vastleggen dat zijn archief na zijn dood zou moeten worden vernietigd. Aldus geschiedde. In de loop der tijden werd evenwel niet nagelaten zoveel mogelijk over hem bijeen te brengen. Het moet op initiatief van dr. Jules Persyn zijn geweest dat zoveel materiaal werd verzameld. Diens gedachte een boek over Schaepman te schrijven ligt hieraan ten grondslag. Veel van het materiaal uit deze verzameling is dan ook afkomstig van Persyn: enerzijds talloze afschriften van geschriften van Schaepman, anderzijds aantekeningen en brieven over Schaepman, veelal ten behoeve van het boek *Dr. Schaepman*. Strikt genomen (herkomstbesinsel) zou dit laatste gedeelte toegevoegd moeten worden aan het archief van Persyn. Daarmee zou aan de verzameling weinig goed gedaan worden, gezien de omvang die met de scheiding gemoeid zou zijn. Hiervan is omwille van de speciale betekenis die deze verzameling voor het KDC heeft (voorlopig) afgezien.

Een opvallende tweede persoon die zich met het verzamelen van gegevens over Schaepman heeft beziggehouden is J.A. van Waardenburg. Ook van zijn hand worden veel afschriften aangetroffen.

Het merendeel van de verzameling bestaat uit brieven, artikelen, gedichten en aantekeningen van de hand van Schaepman zelf, die opgevraagd zijn bij de geadresseerden of 'toevallige' bezitters. In dezelfde soorten stukken zijn herinneringen, vereringen en herdenkingen vastgelegd door tijdgenoten, leerlingen en wat voor het gemak 'Schaepmaniakken' genoemd zouden kunnen worden.

De verzameling bevindt zich in het Katholiek Documentatie Centrum en staat voor raadpleging in de leeszaal ter beschikking.

In 1985 zal een deel van de verzameling worden gecopieerd in opdracht van de gemeente Tubbergen, ten behoeve van een daar in te richten Schaepmanhuis. Tegelijkertijd zullen de voorwerpen, beschreven in de derde hoofdafdeling, worden overgedragen aan deze gemeente.

Verantwoording van de inventarisatie

De verzameling kenmerkte zich door een grote mate van ongeordendheid, waarmee in oktober 1984 werd begonnen, bracht met zich mee dat nagenoeg geen van de bestaande voorlopige uit 1982 daterende beschrijvingen, nog bruikbaar bleek. Die beschrijvingen waren slechts van nut voor het systematisch indelen van het materiaal.

De hoofdindeling van de inventaris wordt gevormd door drie hoofdafdelingen (1, 2 en 3 van het archiefschema). De volgorde van de afdelingen - de redactionele vorm is als uitgangspunt genomen - van de tweede hoofdafdeling is, voor zover van toepassing, dezelfde als van de eerste.

De brieven in de eerste hoofdafdeling zijn alfabetisch geordend op naam, waarbij personen en instellingen door elkaar lopen. Dezelfde ordening, op krantenaam, is gehanteerd voor de artikelen, hiertoe aangespoord door de oude orde die deze afdeling bij wijze van uitzondering kende. Dezelfde reden moet aangevoerd worden voor het niet nader uitwerken van de beschrijvingen van Schaepmans artikelen uit *De Tijd*, *Het Centrum* en *De Nieuwe IJsselbode*. De door dr. Jules Persyn samengestelde bibliografische overzichten waren zo uitgebreid dat verwerking hiervan in de inventaris onverantwoord en onnodig werd geacht. Deze overzichten, in de inventaris aangeduid met "Met inhoudsopgave", zijn daar waar nodig aangevuld door de inventarisator.

De overige stukken van de eerste hoofdafdeling zijn, per afdeling, strikt chronologisch geordend.

De brieven van de tweede hoofdafdeling zijn alfabetisch geordend op naam van de geadresseerde. In een aantal gevallen zijn verzamelenbeschrijvingen vervaardigd, waarbij de namen van de afzenders alfabetisch zijn gerangschikt. Waar achter de naam niets staat aangegeven over het aantal stukken wordt één bedoeld. Dit geldt eveneens voor de artikelen en gedichten van deze hoofdafdeling.

De brieven en telegrammen zijn merendeels geschreven in verband met het overlijden van Schaepman. De correspondentie gevoerd met dr. Jules Persyn betreft hoofdzakelijk verzoeken van hem om archiefmateriaal en gegevens over Schaepman, maar is omwille van het gekozen uitgangspunt voor de indeling van de inventaris niet toegevoegd aan de beschrijvingen van afdeling 2.6.1. In deze afdeling zijn de manuscripten en aantekeningen opgenomen, die de grondslag vormen voor het eerder genoemde boek.

De wijze van ordening voor de artikelen en de overige stukken komt overeen met die van de eerste hoofdafdeling.

In de derde hoofdafdeling wordt een onderscheid gemaakt tussen een aantal voorwerpen dat Schaepman feitelijk gebruikte en een aantal werken dat zijn beeltenis uitdrukt. De voorwerpen zijn in deze inventaris opgenomen, omdat ze geacht worden wezenlijk deel uit te maken van al hetgeen over Schaepman verzameld werd.

De jaartallen op de titelpagina hebben betrekking op het oudste en het jongste stuk.

In opdracht van de gemeente Tubbergen en in samenwerking met het Katholiek Documentatie Centrum werd deze inventaris samengesteld in het kader van de werkgelegenheidsverruimende maatregel (WVM) door R.A.M. Lummen, in de periode oktober 1984 tot en met januari 1985. Voor het opbouwen van deze inventaris werd gebruik gemaakt van het geïntegreerd informatiesysteem RAPIDE KDC, met behulp waarvan eveneens de achterin opgenomen en op geautomatiseerde wijze totstandgekomen index is vervaardigd.

Richard Lummen
Jan van Well
1985